Cântă Paicle Psaltul:

Durere...

Pedeapsa ta fu binecuvântată:
m'ai vindecat de rătăciri şi boli,
— îngenuchiatu-mi suflet ca să-l scoli
îmi limpezeşti suvoiu-i turbur, Tată!...

Ispitele veniră până'n schit
cu gând să-mi smulgă inimii o mladă -
Tu m'ai ferit de paserea de pradă,
şi de 'ndoieli pe veci m'ai mântuit!....

Dar oamenii mi-s dragi, şi sunt departe
— chiar fiul Tău pe oameni îi iubea
şi-atât de grea e sihăstria mea
că deslegarea nu-i de cât în moarte...

Eu, Doamne, nu mai sunt al lor de mult —
— ei n'au decât ochiu păcătos şi pântec
şi viaţa lor se trece ca un cântec
pe care nu-l pricep,
deî-l ascult!....

Dar ei sunt toţi ai mei, deşi mă doare
când pasul lor îmi dă ocol, mereu, —
ei sunt copiii mei, în care, eu
Te văd pe Tine, cel care nu moare..

Tu care ne dăduseşi chipul tău,
când ţi se 'ntoarce veşnicia 'n faţă
o doborîşi făcând o altă viaţă.
Şi Fiul Tău ilumină în hău...

Pe mine însă, îndărătnicia
de-a te iubi însingurat, făcu
să n'am un fiu, de şi-l avuşi şi Tu, —
ca să mă nimicească veşnicia...

De aceia, Doamne, nu mai pregeta:
dă-mi deslegarea Ta de bun părinte
şi fă-mă să adorm curat, cuminte, —
şi frică-se deapururi voia Ta!...

GEORGE SILVIU

* * *

De ce?

De ce'mi-ai apărut în cale?
De ce te-am întâlnit, străine?
Viaţa'şi depăna agale
Fuiorul clipelor de jale,
Fuiorul clipelor senine...
De ce te-am întâlnit, străine?

De ce-ai pătruns în lumea mea
De visuri caste, ideale,
Ca să má zbat în luptă grea
Cu lumea oarbă, lumea rea...
De ce mi-ai apărut în cale?

Iar sufletu'mi neprihănit
Ca florile de mărgărint
In tina, ce ne-a zămislit
S'a prefăcut, când te-a zărit...
De ce m'ai învăţat să mint?

Azi am ajuns la o răscruce
In al vieţii labirint
Cărări ce stau să se prăvale,
Poteci la margini de ruine,
Dar drumul drept au care e?
Şi gândul, încotro s'apuce?
Iar inima unde mă duce
In al vieţii labirint?
De ce mi-ai apărut în cale?
De ce te-am cunoscut, străine?
De ce m'ai învăţat să mint?

. . . . . .

De ce mi-eşti drag mereu .. de ce?...

E. Marghita

* * *

Toamna sufletului meu

Sufletul meu e o vie peste care-a căzut bruma...
Lumea toată, pe'ntrecute a culeş-o pas-cu-pas...
Frunzele-i arămuite se'nfrăţesc încet cu huma,
Iar în cramă e tăcere: doar 'păenjenii-au rămas.

Au plecat culegătorii cu ciorchinii viei mele,
Intr'un cântec plin de viaţă,— la cules cum pururi cânţi,—
Iar în urma lor, pe vie-mi coborând cu pravili grele,
Toamna'şi leagă funigeii de haracii goi şi frânţi...

O când a 'nceput culesul, clocotea de cântec viea
Chiote umpleau văzduhul şi pe dealuri şi pe şes..
N'avea stavilă cuvântul, n'avea margini bucuria
Celor ce'nir'o zi senină începură la cules...

Crama gâlgâia din teascuri şi'nsetaţi sorbiau drumeţii
Câţi treceau pe lângă cada cu nesăţiosul must,
Gustând toată bucuria ce puteau s'o ceară vieţii
Şi pe care doar o clipă am putut şi eu s'o gust...

Astăzi însă, peste via cu părăginită cramă,
Dăinueşte o tristeţe grea, de care te 'nspăimânţi,
Şi'n amurgul ce se lasă pe-a ei frunză de aramă,
Toamna 'şi leagă funigeii de haracii goi şi frânţi...

V. Militaru

* * *

Cea dintâiu culegere şi traducere de versuri româneşti în nemţeşte

(Contribuţie la istoria folklorului românesc şi a traducerilor din românește în nemţeşte)

de **LIVIU MARIAN**

Nemţii încep să ne cunoască literatura noastră, populară şi cultă, începând cu mijlocul veacului XIX. Unii din ei au început acum în secolul precedent să se intereseze de literatura noastră. Aşa d. e. învăţatul istoric Franz Ioseph **Sulzer** în a sa „Geschichte des transalpinischen Daciens" (Viena, 1782, tom. III, pag. 11—36) dă câteva specimene de poezie românească, dar foarte nesuficiente. Sulzer urmărea prin aceasta scopul, de a proba marea influenţă a limbii slavone asupra celei româneşti şi nicidecum intenţia de a prezenta cititorilor săi şi sufletul specific al poporului nostru, negată sau cel puţin pusă la îndoială de atâţi învăţaţi străini, şi numai apoi să se dea cuvenita atenţiune şi sufletului acestui popor latin, isolat în marea slavă din orientul european. Şi a fost firesc, ca această atenţiune să vină din partea coloniştilor germani din Transilvania, trăitori printre români, şi prin mijlocirea acestora din partea nemţilor din Austria şi Germania.

* * *

Fraţii Arthur şi Albert **Schott** fac începutul, tipărind prima colecţie de basme româneşti din Banat: „Walachische Machrchen" (Stuttgart, 1845).

După aceştia vine profesorul Iohann Carl **Schuller** să atragă deosebita atenţiune a cercetătorilor asupra etnografiei Românilor, şi deci şi a poeziei populare româneşti, în cartea sa: „Zur Frage über den Ursprung der Romänen und ihrer Sprache" (Sibiu, 1855). Dânsul relevă marea importanţă a studiului poeziei populare, a folklorului în general, pentru cunoaşterea deplină a firii poporului nostru. Schuller are şi deosebitul merit, de a fi făcut primele studii în această direcţie, studii serioase, documentate, cari îşi păstrează în parte importanţa lor şi astăzi. [1])

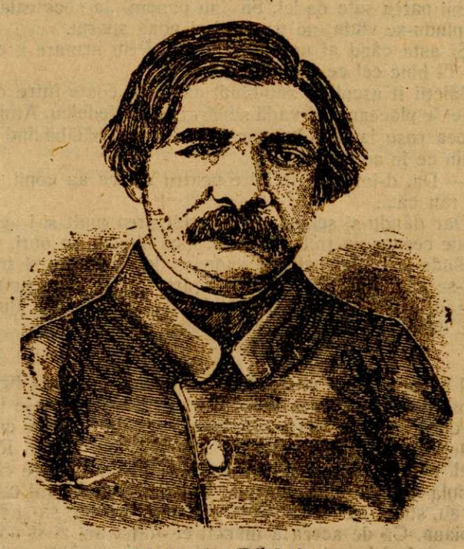

Heliade Rădulescu

Wilhelm **Kotzebue** tipăreşte la Iaşi în 1853, sub titlul „Rumänische Volkspoesie" un volum de traduceri din colecţia lui Alecsandri.

Acesteia îi urmează la 1857 „Siebenbürgische Sagen", o culegere de legende poporane ardeleneşti, tipărită la Sibiu de cunoscutul etnograf Fr. **Müller.**

In 1859 apare la Braşov culegerea de basme poporane ardeleneşti „Rumänische Märchen, gesammelt und übertragen von Fr. **Obert** (în volumul I, pag. 112—121 a revistei „Magazin für Geschichte, Literatur und alte Denk — und Merkwürdigkeiten", redactată de Eugen von Transchenfels).

Tot în 1859 publică la Sibiu Fr. **Schuller:** „Romänische Volkslieder, metrisch übersetzt und erläntert".

Dar cele mai multe şi mai îngrijite traduceri le avem din ultimele două decenii ale veacului XIX. Nu vom aminti decât numele principalilor traducători:

Mite **Kremnitz** [2]), **Carmen Sylva, A. Franken, W. Rudow, L. A. Staufe-Simiginowicz,** şi alţii, dintre cari Kremnitz inaugurează traducerile din literatura cultă.

Aceste traduceri s'au sporit considerabil odată cu apariţia de ziare şi reviste germane în România şi germanerománofile în Transilvania şi Bucovina.

Traduceri nemţeşti din româneşte au început apoi să apară şi în ziarele şi revistele nemţeşti din Austria şi Germania. Din nenorocire însă numai puţin traducători s'au gândit să-şi culeagă şi retipărească traducerile răzleţite în volum. Dintre aceştia amintim pe: Emanuel **Grigorovitza,** Fr. **Bergamenter,** I. **Kramerius,** V. **Teconiţia,** Dr. Melhior **Hârsu,** Konrad **Richter,** H. **Sanielevici,** Wilhelm **Schroff,** Dr. Octavian **Isopescul** şi alţii mai tineri.

De observat este că aceşti traducători au abandonat aproape cu totul literatura noastră poporană. După Kremnitz şi Franken aceasta formează mai mult obiect de studii filologice şi folklorice, decât de traducere.

* * *

Inzinte de isbucnirea marelui războiu (1914) profesorul Dr. Mathias **Friedwagner,** dela universitatea din Cernăuţi, începuse a culege poezia poporană românească din Bucovina. Aceste culegeri urmau să se publice într'un tom separat în marea colecţie „Das österreichische Volkslied", proiectată de ministerul de instrucţiune publică austriac. Războiul a făcut imposibilă realizarea acestui proiect frumos şi nu ştim, care este soarta culegerilor, luate de profesorul Friedwagner, cu sine odată cu mutarea sa la Frankfurt pe Main.

* * *

Dacă cea mai veche culegere şi totodată traducere de basme româneşti, se datoreşte unor germani, fraţii Schott (1845), acelaş este cazul şi cu privire la poezia noastră poporană, dacă nu în general românească, atunci cel puţin ardelenească. E drept, că Anton **Pann** este considerat ca „părintele folklorului român" şi că dânsul începe, dincoace de Carpaţi, a culege înainte de 1850. Dar faţă de aşa numitele poezii poporane ale acestuia trebuie să avem rezerve serioase, întrucât dânsul ca poet popular nu făcea o distincţie severă între compunerile personale şi inspiraţiile din popor, aşa că poesiile sale poporane vor fi avut de suferit mai mult decât o simplă „corectare", ca la Alecsandri.

Primul culegător de poezie poporană dincolo de Carpaţi este Atanasie M. **Marienescu,** care îşi tipăreşte în 1858, la Pesta, primul său volum de: „Poesie populară. Ballade culese şi corese".

Ca cea mai veche traducere germană de versuri româneşti (şi în acelaş timp ca cea dintâiu culegere de versuri româneşti din Ardeal) trebue să considerăm pe cea a unui anonim sibian. Broşura acestuia are 91 pagini (în afară de prefaţă, tipărită pe altele 6) şi s'a tipărit la Sibiu în 1851, în tipografia şi editura lui Theodor Steinhausen [3]), sub titlul: **„Romänische Dichtungen. Ins Deutsche übersetzt von S. M."**

Cine va fi fost acest culegător şi traducător merituos, care în modestia sa semnează numai cu iniţialele numelui său, nu putem şti. [4]) Oricum, din spiritul prefeţei acestei cărţi rezultă cu siguranţă că a fost un german.

Prefaţa cărţii ar merita să fie reprodusă în întregimea ei, întrucât este plină de observări şi aprecieri interesante, în general juste, iar autorul lor manifestează o vădită simpatie pentru poporul românesc şi poezia sa, dovadă de curaj pentru acele vremuri, care merită toată recunoştinţa noastră.

Ne vom mărgini să rezumăm pe scurt părerile introductive la volumul de traduceri.

Traducătorul spune că germanii au (la 1851!) despre poezia românească o părere foarte nebuloasă, căci prea puţin s'a publicat asupra acestei literaturi. Germanii nu cunosc poezia română decât din puţinele şi insuficientele mostre date de Sulzer. Dânsul se întreabă nedumerit, de ce oare „n'a încercat încă nimeni să ridice vălul, care tăinueşte privirilor germanilor produsele spirituale ale unui popor, care, trezindu-se după un somn îndelungat, se află, dornic de învăţătură, pe calea progresului?" El se hotărăşte deci să facă prima încercare „animat de dorinţa de a faamiliariza pe fraţii săi germani, cari nu posedă limba română, cu spiritul poeziei româneşti".

Cu acest prilej traducătorul se crede dator să dea cititorilor săi câteva informaţiuni sumare despre această poezie. Poeziile româneşti, după dânsul, n'ar fi înţelese în întregime, deoarece literaţii români elimineză multe cuvinte slavice şi greceşti, încetăţenite în limbă, înlocuindu-le cu altele latine, fără să se îngrijească, dacă aceste pot sau sau nu să fie înţelese de popor. Această observaţie justă (adresată se 'nţelege poeţilor culţi!) este, după cum vedem prima critică, ce se aduce latiniştilor noştri şi, lucru demn de reţinut, chiar la ei acasă şi de către un străin!

Traducătorul constată mai departe că este o „deosebire remarcabilă" între poezia română de dincoace şi dincolo de Carpaţi. „Poeziile acestora (ale Ardelenilor!) sunt compuse aproape totdeauna sever, după regulile poetice, dar în majoritatea lor fără un oarecare fond poetic [5]), în vreme ce poeziile celorlalţi (din principate!), fără a fi scrise exact după mecanismul regulilor poetice sunt totuşi în medie mult mai ample ca fond". Cauza acestei deosebiri ar fi, după el, că în principate „codul bunelor maniere" ar cere să se scrie şi publice versuri, oricâtu, pe care I. Eliad îl desaprobă [6]). In Ardeal, spune traducătorul, publică numai (?) acela poeziile sale, care are în adevăr geniu poetic.

Bolintineanu

Fără să-şi dea seama, autorul se contrazice: forma o au Ardelenii, fondul românii din principate şi totuşi geniu poetic descopere numai la cei dintâiu! O lămurire, dacă nu chiar o înlăturare a acestei contraziceri, se cuprinde în următoarea notă, dată la sfârşitul pasagiului sus citat: „Poeziile mai reuşite (în Ardeal!) nu sunt numeroase şi trăesc mai cu seamă în gura poporului, fără ca cineva să poată numi autorii acestora" — o aluzie evidentă la producţiunile poetice poporane!

Oricum explicaţia acestei deosebiri (dacă se poate vorbi serios de o deosebire „remarcabilă"!) este prea naivă şi nedocumentată, încât să poată fi admisă în întregime.

Poezia română ar fi prin excelenţă lirică şi subiectul de predilecţie al poeţilor: iubirea. Despre aceste poezii traducătorul afirmă, că: „în majoritatea lor sunt pline de expresii s'au glume murdare, obscene". Nu putem înţelege, ce l-a făcut pe traducător să facă această afirmaţie greşită şi cu atât mai nedreaptă, întrucât prin ea nu sunt vizate versurile de mahala sau lăutăreşti (ţigăneşti) nici „strigăturile" poporane, adeseori cam lascive, ci totalitatea producţiunilor lirice.

Poezii epice (legende, balade, basme, nuvele) ar fi puţine (?) la români. Printre ele se aminteşte „Mihaida" lui Eliad.

„Pe terenul dramatic, ni se spune, nu s'a aventurat cu noroc niciun român, nici dincoace, nici dincolo de Carpaţi". Traducătorul pare a nu fi cunoscut nici una din încercările (ce e drept puţine) dramatice româneşti ale vremii sale, căci ne aminteşte numai despre o dramă în 5 acte (apărută chiar atunci) a profesorului Alexandru Gavra dela preparandia românească din Arad, piesă intitulată: „Şincai şi Samuil Clain în câmpiile eliseice, între alţii şi un biet părlit din Arad"[7]).

Dacă românii n'au o literatură dramatică originală, în schimb au „traduceri din englezeşte şi franţuzeşte, cari ar putea fi numite foarte reuşite.

Şi poezia didactică românească s'ar mărgini numai la câteva încercări puţin reuşite.

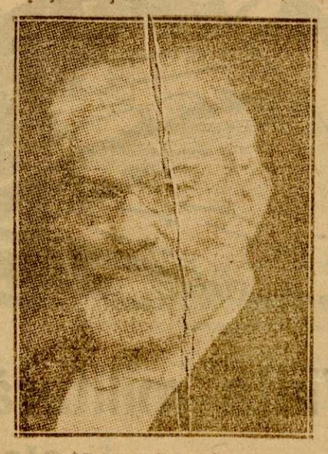

Urban Iarnik

Traducătorul relevează satira noastră poporană, glumeaţă, veselă, plină de umor nesilit, „care mai cu seamă la românii ardeleni este foarte iubită".

Cu privire la forma poeziei române (în prima linie limba), traducătorul este de părerea lui Sulzer, că „limba română este foarte potrivită pentru poezie", din cauza armoniei cuvintelor şi a uşurinţei extraordinare, cu care pot fi ele rimate.

Cu aceasta se termină părerile traducătorului despre literatura română.

In cele ce urmează, dânsul ne dă câteva indicaţii despre modul cum şi-a alcătuit antologia sa de traduceri:

El arată că a alăturat traducerilor sale şi textul original românesc, pe care însă îl transcrie cu litere latine, „după ortoepia germană"[8]). Traducătorul a făcut aceasta având în vedere cititorii săi germani, cari nu cunosc literele chirilice, „de cari românii se folosesc încă şi acuma în cea mai mare parte" şi nu mai puţin din cauza nouei ortografii latineşti, prea complicate pentru un neroman.

Traducătorul n'a observat totdeauna forma metrică a originalului românesc şi aceasta în avantajul fondului, pe care n'a voit să-l „întunece".

Prefaţa se închee cu aceste rânduri:

„In sfârşit trebue să mai observăm, că traducătorul din toată inima ar fi dorit să dea mostre de toate genurile poetice româneşti, dacă printre sutile de poezii române adunate ar fi aflat poezii bune, de toate genurile, cari să fie potrivite pentru publicare; sau dacă ar fi fost sprijinit din oarecare parte în întreprinderea sa; dar aşa prezenta culegere, prima în felul ei, trebue să rămână mică şi defectoasă".

Totuşi, şi aşa cum se prezintă, colecţia are un mare merit: acela că este prima în felul ei, şi că autorul, recomandându-ne germanilor, a aflat cuvinte destul de bune pentru români.

* * *

Scuza traducătorului că din sute de poezii româneşti n'a avut ce să aleagă poate fi primită, considerând că dânsul nu s'a bucurat de concursul meritat şi apoi pentrucă ca străin nu putea avea în Ardeal cărţile şi revistele româneşti de peste Carpaţi, din cari să-şi alcătuiască antologia. Incolo scuza nu e fondată, căci 34 poezii (sau mai bine zis poezioare!), câte cuprinde colecţia, s'ar fi putut alege şi atunci, ca să formeze o antologie ireproşabilă, în baza căreia să putem fi apreciaţi mai just. Dovadă, că alcătuitorul nu prea era în curent cu starea poeziei române din vremea sa, este faptul că nu a cunoscut decât trei poeţi culţi, cari să merite a fi trecuţi în antologie: **Eliad, Bolintineanu şi C. A. Rosetti.**[9]) Dar şi din aceştia nu ni se dau decât 5 poezii. Din Eliad: Sburătorul, La Florica, La florile câmpului; din Bolintineanu: O fată tânără pe patul morţii; din Rosetti: Schimbarea mea.[10])

In afară de aceste ni se dau 10 poezii de autori necunoscuţi, dar nu se indică un nume de autor la ele, nici nu-s trecute printre poeziile poporane, ca celelalte.

Restul de 18 poezii sunt poporane, toate din Ardeal şi culese de alcătuitor, ceea ce ne face să-l considerăm ca primul culegător ardelean de versuri poporane.

In traduceri se păstrează aproape peste tot ritmul şi rima originalelor. Din această cauză traducerea câteodată

---

1) Amintim: I. **„Ueber einige merkwürdige Volkssagen der Romänen"** (Sibiu, 1857). Aici autorul dă traducerea baladelor culese de Alecsandri: Soarele şi luna şi Erculean, relevând importanţa fondului lor mitologic antic. Pentru balada a doua Floarea soarelui nu îndică izvorul de unde a culeş-o, fr. **„Kloster Argisch.** Eine romänische Volkssage. Urtext, metrische Uersetzung, Erlänterungen" (Sibiu, 1858). III. „Kolinda. Eine Studie über romänische Weihnachtslieder" (Sibiu, 1860).

2) Merituoasa traducătoare a tipărit: **Romänische Skizzen,** Socec, 1877. — **Neue rumänische Skizzen,** Lipsca, 1880. — **Rumänische Märchen,** Lipsca, 1882. — In colaborare cu Carmen Sylva: **Rumänische Dichtungen,** Bonn, 1882.

3) Aici tipărise şi I. C. Schuller.

4) Ar putea să fi fost **Samuel Mökesch,** citat de W. Schmidt în: „Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Rumänen Siebenbürgens". (Sibiu, 1866; pag. VIII din prefaţă).

5) E de remarcat că în culegerea sa poeziile culte sunt din Muntenia şi numai cele populare din Ardeal.

6) In prefaţă la ediţia din 1837 a poeziilor lui Paris Muleanu: N'am avut posibilitatea să verific această afirmaţ

7) Titlul dramei l-am tradus noi, întrucât nu este dat în româneşte. In această curioasă piesă fantesistă (desigur prima de felul ei la noi) apar o sumedenie de personagii din cele mai variate şi exotice, ca: magnaţi unguri, zeităţi (?) româneşti, genii, Apolon cu cele 9 muze, 8 literaţi români, autorul, jandarmi, fete tinere, sufletele unor răposaţi, iobagi, popor etc. Prin această mulţime variată de personagii introdusă pe scenă, autorul ar fi intenţionat să reprezinte **„o adunare a poporului românesc din întreaga lume".** Locul acţiunii este alternativ: în Ungaria, Muntenia, Moldova, Olimp şi pe lumea cealaltă. Ar trebui făcute cercetări serioase pentru descoperirea acestei interesante şi prime reviste literare-critice la noi.

8) Transcrierea, după cum vom vedea, este formă primitivă, curioasă şi greşită în parte. Textul românesc devine, pentru un român, negliibil, iar un german nu-l poate ceti cu mult folos.

9) Mai găsim şi un lung fragment din **Satira III** a lui **Antioh Cantemir,** satiră pe care o tradusese C. Negruzzi în româneşte. Probabil că alcătuitorul nu ştia că Antioh Cantemir nu-i poet român.

10) Lipsesc din poeţii, cari ar fi putut figura în antologie: Văcăreştii, Mumuleanu, Asachi, Conachi, Cârlova, Alexandrescu, Boliac, Panu, C. Negruzzi, Alecsandri, Creţianu şi alţii. Dintre ardeleni nu găsim nici unul, ceeace e sur-